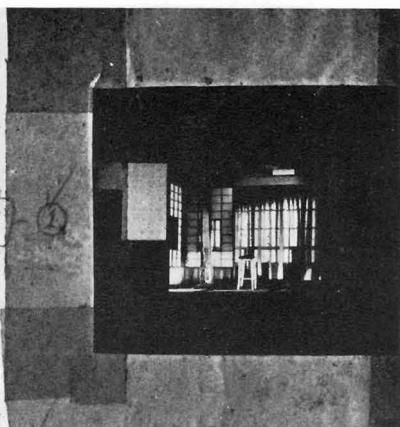
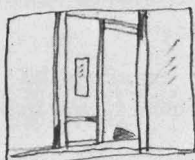

16 ft

8 ft

97

10 ft

35

8 ft

99

7 ft

CASTA DIVA

Eric de Kuyper

Verantwoording I Thema

Wat in andere films als 'onbelangrijk', 'triviaal' afgedaan wordt, is het echte onderwerp van deze film.

Het is een studie in het observeren van gebaren, bewegingen en gedrag van mannen. Geen mannen onder elkaar. Wél mannen gekonfronteerd met zichzelf, met hun eigen lichaam, hun eigen lichamelijkheid.

In deze film dus geen verhoudingen tussen figuren onderling, tussen personages. Slechts deze ene verhouding: lichamen in een ruimte. Ieder personage aangewezen op zichzelf, op zijn eigen lichaam.

In feite, en zo men wil, het mannelijk narcisme. Maar dan zonder estheticisme. Bruutweg opgevangen in de dagelijkse omgeving.

Die eenzaamheid wordt soms onderbroken door een blik naar de kamera, of tot wie er zich achter schuilhoudt. 'Was het goed zo?', vraagt die blik.

De kamera zelf doet niet veel meer dan die aanwezigheid, die handelingen in een ruimte registreren.

Meer niet.

Voor andere films, gewone films, is dit 'weinig' reeds te veel. Wat in de normale film gecensureerd wordt – niet omdat het te gedurfd zou zijn, veeleer omdat het vermoedelijk te triviaal is – wordt het objekt van CASTA DIVA. (Heeft het triviale per definitie iets obsceens? JEANNE DIELMAN van Chantal Akerman lijkt dit vermoeden te bevestigen.)

Het mannelijke lichaam – het hoeft niet eens een naakt mannelijk lichaam te zijn! – veroorzaakt bij de toeschouwer steeds een gêne. Gêne voor de kijker, voor de kamera, maar ook voor de man zelf, de drager van dit lichaam. Vooral als de aandacht, de blik, er eventjes op gericht blijft.

Het mannelijke lichaam is niet 'gemaakt' om bekeken te worden; ook niet om zich te tonen. En toch wordt het getoond en bekeken, stiekem. Deze steelsheid wordt hier gedemonstreerd, ten toon gespreid. Kijk wat getoond wordt: kijk wat gezien wordt. Uiteraard: een oefening in kijken en bekeken worden. Daarom ook dat de kamera-instellingen erg lang duren, de handelingen niet verknippen, maar registreren.

Doorgaans glijdt de kamera-blik snel over het mannelijk lichaam heen om, zo wil de westerse kijkgewoonte, des te langer te kunnen verwijlen bij het vrouwenlichaam. De vrouw is in de westerse film het object van de kijklust.

De man met zijn lichaam is om zo te zeggen nooit aanwezig op het scherm, nooit aanwezig in de filmiese verbeelding en uitbeelding. De vrouwelijke aanwezigheid verhuult deze afwezigheid van het mannelijke lichaam des te sterker. In *CASTA DIVA* wordt een omgekeerd spiegelbeeld vertoond van wat zich doorgaans op het scherm afspeelt: het mannelijk lichaam zal volledig en uitsluitend, gedurende ettelijke minuten, beslag leggen op het filmbeeld.

Wat elders slechts een detail is in een scène, een anekdote in een verhaal, een terloopse situatie, wordt hier frontaal en voluit aanwezig gesteld. Alles wat doorgaans door en in het filmverhaal weggemoffeld wordt, door de mazen van het verhaal glipt, krijgt hier de volle aandacht.

(Zelfs een film als *AMERICAN GIGOLO* van Paul Schrader die de pretentie heeft of tenminste voorwendt de 'man als lustobject' te behandelen, censureert angstvallig zijn eigen thema. Bijvoorbeeld de scène waarin de held zich kleedt: hij kiest zorgvuldig pantalon, shirt, das... maar de filmmaker durft het niet aan ook de verdere stadia van het zich kleden te verfilmen. Bovendien ridiculiseert Schrader deze voorbereidingen. Vanwaar die angst?)

In *CASTA DIVA* wordt deze gêne niet uit de weg gegaan, maar als het ware geënceneerd; wordt niet verklaard, maar wordt present gesteld. Geen commentaar bij beelden dus; maar handelingen door een kamera geregistreerd.

De rituelen die aan het sociale verleidingsspel voorafgaan, worden bij de vrouw als iets vanzelfsprekends beschouwd; bij de man worden ze botweg ontkend. Of als onbelangrijk en niet terzake afgedaan. Niet behorend tot de mannelijke problematiek.

De 'mannelijkheid' wordt echter even zorgvuldig gekonstrueerd, opgebouwd als de 'vrouwelijkheid': Een beeld is niet zo maar gegeven, maar wordt uit

verschillende onderdelen samengesteld, door middel van specifieke handelingen. Ook daar waar nadrukkelijke 'mannelijkheid' niet eens nagestreefd wordt. Misschien: 'vooral juist daar' ... is wat CASTA DIVA zou willen aantonen.

CASTA DIVA gaat niet over macho-mannen. Het is integendeel belangrijk om deze dagelijkse opbouw van een beeld, deze continue lering te laten zien door gewone mannen, in een gewoon milieu. (Het heeft dus ook weinig zin om professionals te kiezen zoals acteurs, dansers, mannequins, modellen, of sportlui, voor een demonstratie die zij reeds 'beroepshalve' vervullen.)

Dit zeer alledaagse 'exhibitionisme', gekoppeld aan het aanvaarde 'voyeurisme' van de kamera, zal zeer waarschijnlijk een kortsluiting teweegbrengen. Wat (doorgaans) niet bekeken wordt, wat (doorgaans) niet getoond wordt, wekt vanzelfsprekend een irritatie-gevoel op. De vraag naar de zin van deze *gène* is het onderwerp en het thema van deze film.

Wat CASTA DIVA niet nastreeft:

– een dokumentaristisch beeld te scheppen van de hedendaagse man. Elke scène wordt wel degelijk geësceneerd. Elke figuur afzonderlijk is gekozen niet zozeer om zijn fysieke verschijning als wel om zijn 'handigheid' bij het uitvoeren van gewone doch specifieke handelingen. Het zijn bewust gekozen en geselecteerde taferelen uit de dagelijksheid, maar stilistisch omgewerkt tot 'tableaus'. Een esthetisch effect wordt hierbij nooit nagestreefd.

– een verhaal te vertellen, de verschillende taferelen door een fictief gebeuren te verbinden. Een verhaal zou in dit geval een soort afleiding betekenen van het hoofdthema; fictie zou te gemakkelijk als voorwendsel gebruikt worden door de toeschouwer – en de filmmaker! – om de blik af te wenden.

Wel is er een meer dokumentaristische sekvens ingelast (de stratemakers-sekvens, uiteindelijk niet in de film) en is er een meer getheatraliseerde sekvens (operette, Offenbach-muziek). Dit echter meer in de zin van een terloopse specificering, een aksentuering, een visuele en ritmische punctuatie in het filmische verloop.

De spanning – door de *aard* van het beeld en de *duur* ervan – kan door geluiden en muziek draaglijker gemaakt worden. De muziekkeuze bestaat voornamelijk uit opera-fragmenten. Sterk overdreven, emotioneel sterk beladen muziek om zeer eenvoudige en 'doorzichtige' beelden te begeleiden. Alsof er méér was, te veel onzegbaars en toonbaar achter deze banale beelden van de man.

Wat is hier dan zo pathetisch aan?

Zoals Roland Barthes zegt over bepaalde foto's zullen de beelden uit CASTA DIVA vervuld zijn van een 'hevige verstarring'.

Wat voorafgaat is een beschouwing. Enkele beschouwingen die een nog te maken film helpen verantwoorden.

Het is niet de bedoeling dat de film CASTA DIVA deze *tekst* illustreert. De film wordt geen verantwoording van de tekst!

Zal de toeschouwer dan de 'thesissen', hier losjes geformuleerd, *in* de film herkennen? Dit is niet zozeer de vraag. Wél of de beelden tot andere inzichten, tegenspraak leiden.

Onvermijdelijk heeft dit als konsekwentie dat CASTA DIVA niet voor ready-made konsumptie geschikt zal zijn. Er wordt nergens verklaard wat die beelden betekenen. Beelden zijn hier enkel prikkels. CASTA DIVA wordt niet vergezeld door een duiding, en zal dus vermoedelijk ook ongeschikt zijn voor tv-gebruik. Kommentaar en discussie worden niet in de film verwerkt; indien gewenst kunnen ze na projectie plaatsvinden. Dus, als er dan toch aan een circuit moet worden gedacht (en waarom zou men daar niet van meet af aan aan denken?) dan eerder het alternatieve circuit dan Tuschinsky!

Dat hoeft geen inperking te betekenen. Integendeel. Het concept werd nadrukkelijk afgestemd op die beperkingen, en wil uit deze – ook voor een deel zelf-opgelegde – beperkingen juist kracht putten.

De doelgerichtheid (niet kommercieel, een alternatief, tot discussie bereid publiek) valt ook af te lezen aan de methode van realiseren. In die zin dat materiële beperkingen niet verdoezeld hoeven te worden: ze kunnen ook deel uitmaken van de fundamentele opties. Eenvoudige en elementaire montage; leesbaarheid van de situaties zonder esthetiese beschouwingen; nadrukkelijke contrasten tussen banale beeldenreeksen en pathetiese muziek; a-synchroon geluid; geen kommentaar, geen dialoog.

Een film die de ambities wil hebben van wat hij is; zonder de valse bescheidenheid en krampachtigheid die zoveel andere films-met-beperkte-middelen-gemaakt kenmerkt.

Dus programmaties, en wel in deze zin: dat men in bepaalde filmiese konteksten de inperkingen zo intens en zo vruchtbaar mogelijk moet weten uit te buiten; dat dit misschien ook de meeste kans van slagen heeft, wanneer de individuele filmiese obsessies (de 'wil tot filmen') aangemoedigd worden.

CASTA DIVA zou dus ook willen getuigen dat de film nog steeds (?) een persoonlijke expressiekunst kan en mag zijn, en daarin misschien juist ook sterk maatschappelijk relevant kan zijn.

Een draaiboek is een noodzakelijk kwaad. Zegt men. Hoort men vaak zeggen in het filmmilieu. Als auteur van verschillende draaiboeken ben ik het daar niet mee eens. Een scenario is een nuttig, erg boeiend en creatief werkproces.

Niet alle films echter hebben behoefte aan een draaiboek. Sommige films kunnen overbodig gemaakt worden door een draaiboek.

Mijn weigering om een klassiek draaiboek te schrijven voor CASTA DIVA moet bijgevolg *niet* opgevat worden als een *principiële* weigering: verhalende films, speelfilms hebben behoefte aan – goede – draaiboeken. Het is ook geen *emotionele* houding: afreageren van opgedane frustraties (die heb ik trouwens op dit vlak nooit gekend!) bij het schrijven van scenario's.

Wel mag mijn weigering om een klassiek scenario te schrijven geïnterpreteerd worden als *funktioneel*. In die zin dat ik van mening ben dat: 1. niet alle films 'klassieke speelfilms' hoeven te zijn; 2. men in bepaalde kontekstuele (voornamelijk financiële) omstandigheden naar andere filmvormen moet streven. Geen speelfilm betekent dus niet automatisch een 'dokumentaire' of 'dus, een experimentele film'.

Rond het thema – de mannelijkheid – kon een essay geschreven worden, een roman of zelfs een proefschrift. Ik heb voor film gekozen. Deze film kan ik hier slechts 'evoceren' door middel van een paar deskriptieve teksten, een paar losse foto's en bescheiden tekeningetjes. Meer kan ik niet doen dan deze 'wil tot filmen' op die manier te dokumenteren. Alleen technies al is het onmogelijk om de *duur* van de sekwenties te beschrijven, aan te geven. Wanneer het gaat om de, hier zeer wezenlijke, begeleidende *muziek*, wordt dit al helemaal onmogelijk. Vandaar dat ik een kassette met muziekfragmenten aan dit voorstel toevoeg. Niet omdat het een leuke 'gimmick' is, maar omdat ik geen andere manier zie om de geluidsband te evoceren dan via dit voorstel.

Lente 1981

P.S. Deze tekst werd, aangevuld met foto's, korte beschrijvingen van de te filmen sekwenzen, schetsen en een bandje met de muziekfragmenten voorgelegd aan de CRM-kommissie ter verkrijging van subsidie voor het maken van CASTA DIVA. Dat er uiteindelijk in ons systeem, voor het maken van een film toch steeds een geschreven (en ook gesproken!) tekst vooraf dient te gaan, geargumenteed dient te worden met 'woorden' en niet met 'beelden', illustreert ook deze tekst.

CASTA DIVA

Credits

Written and directed by

Eric de Kuyper

Based upon ideas by

Emile Poppe and C. Akerman, K. Anger, W. Bockmayer, R. Barthes, R. Bresson, S. Dwoskin, J. Genet, G. Hoyningen-Huene, H. van Manen, B. Mangolte, D. Michals, L. Visconti, A. Warhol, and W. Schroeter,

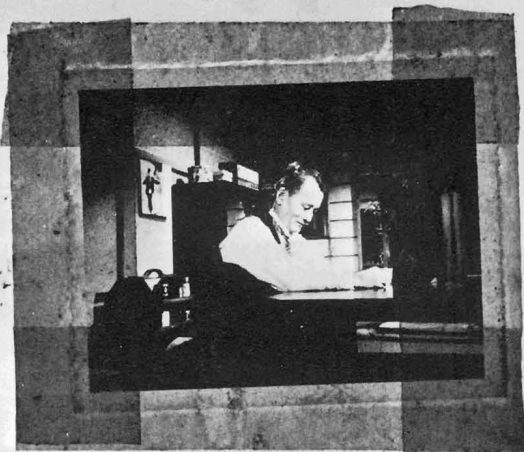
With

Paul Verstraten, Paul Ruven, Emile Poppe, Jack Post, Walter Nuyens, Jan Simons, Hugo Hilgers, Rik Roesems, Ben Kettenis, Gérard Lemaître.

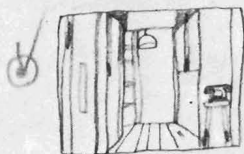
Music

Bellini, Monteverdi, Berlioz, Puccini, Dalida, Offenbach, Siberiese Koren.

Assistant Director / Art Director Peter Delpout. *Production Manager* Rens Oomens. *Director of Photography* Michel Houssiau. *Camera-Assistant* Tom van Noorden. *Gaffer* Herman Boogaerdt. *Assistant Art Director* Jack Post. *Assistant to the Producer* Elza Heijman. *Rerecording Mixer* Wim Vonk. *Laboratory* Cineco. *Editor* Ton de Graaf. *Produced by* Frans Rasker.

平山▲ (26) — (28) — (30) — (33)

(39) — 99 — (3)

99 — (3)

Eric de Kuyper